

Om å gjenoppdage en nær nabo

Ap 17/6-98

KNUT
VOLLEBÆK

Europeisk kultur har oftest nådd Norge i tysk språkdrakt. I forrige århundre var store deler av vårt kulturelle og åndelige miljø preget av inntrykk fra Tyskland. Nå er Norges bånd til Tyskland mer omfattende enn noensinne, skriver utenriksminister Knut Vollebæk. Tysklands forbundspresident, Roman Herzog, innleder i dag et tredagers statsbesøk i Norge.

Natten mellom 9. og 10. november 1989 var Berlin hovedscene for et drama som hadde en hel verdens oppmerksomhet. Den fysiske grensen mellom etterkrigstidens to europeiske verdensdeler smuldret bokstavelig talt opp mellom hendene på byens innbyggere. Når den norske ambassaden i Bonn neste sommer flytter til Berlin, skjer det i vissheten om at vi står foran en fremtid med spennende utfordringer og store muligheter i det bilaterale forholdet, med Berlin som en ny alleuropeisk møteplass, kulturmetropol og vår nærmeste europeiske storby.

Selv ikke forbindelsene med våre nærmeste naboer kan tas som en selvfølge. De må pleies. I etterkrigstiden har vi utviklet nye kunnskaper om mange deler av verden, og vi må være ærlige og spørre oss selv om kunnskapen om vår viktige allierte og samarbeidspartner i sør er blitt hengende etter. Mange av oss har nok hatt Syden-turistenes syn på Tyskland - det er en lang strekning man kjører gjennom. Fort. Vi har derfor ikke vondt av å dvele ved hvor sterkt Tyskland har vært med på å forme vår egen historie.

Fra 1200-tallet og frem til første verdenskrig var Tyskland det området utenfor Norden som nordmenn hadde mest og tettest kontakt med. Hansa-tiden var viktig for norsk utenrikshandel. Det tyske området fostret Luther, og tyskere i Norge var blant de første som bragte reformasjonen hit til landet. I bergverk, jernverk og glassverk rundt om i Norge finner vi århundrene etter reformasjonen tyske «eksperter» som la mye av grunnlaget for et norsk næringsliv.

I løpet av 1800-tallet ser vi et særlig omfattende samspill med det tyske området. Da hadde store deler av vårt

akademiske og kulturelle miljø et tyskorientert utsyn. Det gjaldt filologene og teologene, og tysk tradisjon inspirerte norske jurister. Mye av utdannelsen, særlig innenfor kjemi og ingeniørvitenskap, var preget av en sterkt tysk tradisjon.

Mange av våre fremste kunstnere levde i én eller flere perioder i Tyskland. Bjørnson, Ibsen, Kielland, Garborg, Munch og Grieg hadde her et lydhørt publikum. Og mange andre norske kunstnere hentet viktige impulser i tyske miljøer. Mye av dette fruktbare samspillet vil vi få illustrert på den store utstillingen om Norden og Tyskland mellom 1800 og 1914 som settes opp på Norsk folkemuseum til høsten. Utstillingen vektlegger den viktige rollen Tyskland spilte for Norge, men også den rollen Norge kom til å spille i tysk utvikling. Knappt noe land utenfor Skandinavia har vært så mottagelig for norske kulturinntrykk som Tyskland.

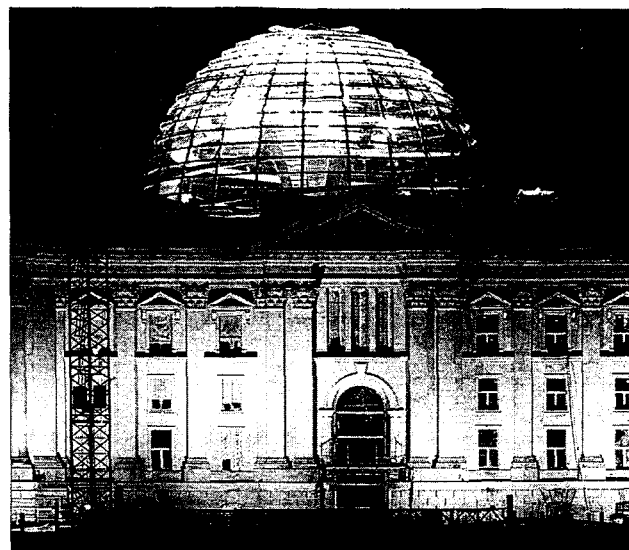
Dagens norsk-tyske samarbeid har lange og solide tradisjoner å bygge videre på, og det har vist seg levedyktig til tross for de sår som nazistenes okkupasjon påførte oss.

Gjennom hele etterkrigstiden har vi hatt svært gode erfaringer med et tett samarbeid med Tyskland. På det sikkerhetspolitiske området har vi samarbeidet i NATO, mens vi har kunnet trekke på tyske erfaringer og god støtte for å få gjennomslag for våre interesser i forhold til EU-systemet. Slike kontakter blir gjerne lettere når man har et solid forankret verdifelleskap som mellom våre to folk. Vi er også «likesinnede» land når det gjelder miljøpolitikk, handelspolitikk og i synet på velferdsstaten.

I sum gjør dette tyskerne til en av våre nærmeste samarbeidspartnere utenfor Norden, noe som ligger bak den norske støtten til Tysklands kandidatur til en fast plass i FN's sikkerhetsråd.

I denne forbindelsen er det ikke uten betydning at det lenge har vært gode personlige forhold mellom sentrale norske og tyske politikere. Denne tradisjonen begynte med Willy Brandt og ble fulgt opp gjennom kontakter som har vokst frem på mange plan. Det skjer for eksempel et interessant samarbeid mellom norske fylker og nordtyske områder.

Vi merker en større tysk interesse for utviklingen i nord. Det er bl.a. dette finnene nå søker å fange opp med sitt utspill om «EUs nordlige dimensjon», som bærer i seg et ønske om at de europeiske landene i større grad skal engasjere seg i nord, ikke minst i Østersjø-området. Dette utspillet må sees på som ledd i en strategi med sikte på å knytte sammen Europas østlige og vestlige deler, og derunder å trekke Russland mer med i europeisk samarbeid. Mye tyder på at når Tyskland overtar EU-formannskapet

BERLIN: En ny alleuropeisk møteplass, kulturmetropol og vår nærmeste europeiske storby, skriver utenriksministeren om Tysklands hovedstad. Her riksdagsbygningen.

FOTO: NTB/AP

i 1999, vil nettopp denne dimensjonen komme i fokus. Fra norsk side ønsker vi å utnytte de mulighetene dette gir til å utvide de bilaterale forbindelsene med Tyskland, som en sentral del av vår nordeuropeiske nærområde-politikk.

Gjennom Barents-samarbeidet har vi utformet en samarbeidsplattform som vesteuropeiske land kan bruke for å knytte russerne nærmere til Europa. På den måten får Barents-samarbeidet både en økonomisk og en sikkerhetspolitisk dimensjon, og vi kan gi vårt bidrag til sammenvevingen av vår egen verdensdel. Derfor er det viktig at denne plattformen blir benyttet til større samarbeidsprosjekter

der både Russland og de store europeiske landene er partnere. Det gjelder ikke minst de store potensielle miljøtruslene i nord og samarbeid om en økologisk forsvarlig energiutvinning. Skal vi få dette til, er vi avhengige av et samspill med de store europeiske land. Tyskland har her en nøkkelrolle.

Det er også avgjørende at EU's største medlemsland, det landet som sitter med nøkkelen til det nye Europa, viser vilje til sterkt og positivt engasjement i Østersjøregionen. Regje-

ringen ønsker en bred dialog med Tyskland og EU om politikken overfor disse områdene, og vil engasjere seg sterkt i den forbindelse.

På det økonomiske området er Tyskland Norges største handelspartner, og samhandelen er grunnlaget for et stort antall arbeidsplasser i Norge. Olje og gass er dominerende. Tyskland er allerede vår største avtaker av gass fra Nordsjøen, men den norske andelen av det tyske mar-

ket vil øke betydelig i årene som kommer. Petroleumseksporten skaper en gjensidig avhengighet som vil være gunstig for Norge, og som kan åpne for nye samarbeidsmuligheter. Norsk og tysk teknologi har

mye å tilføre hverandre på energiområdet, noe som kan utgjøre et godt utgangspunkt for et samarbeid også i tredjeland.

Basert på EØS-avtalen ser vi også en positiv utvikling i handelen med varer og tjenester med en langt høyere bearbeidingsgrad. Det gjelder norsk eksport av fisk og meieriprodukter, møbler og teknologibaserte varer og tjenester. Norsk eksport har fått en mer forbruksrettet profil, noe som også forsterkes av den store turisttrafikken fra Tyskland til Norge.

På det kulturelle området er Tyskland igjen i ferd med å bli toneangivende i europeisk sammenheng. Derfor kan et aktivt samarbeid gjøre det lettere for oss å formidle norsk kultur også utover Tysklands grenser. I dag oversettes norsk litteratur mer til tysk enn noe annet germansk språk, med unntak for engelsk, og flere forfattere har fått sitt internasjonale gjennombrudd via en oversettelse til tysk. I senere år sto Jostein Gaarders «Sofies verden» og Erik Fosnes Hansen «Salme ved rensens slutt» øverst på tyske bestselgerlister. Begge ble verdensberømt etter at de hadde slått igjennom i Tyskland.

I kraft av sin geografiske beliggenhet og sin økonomiske, politiske og kulturelle tyngde vil Tyskland kunne spille en avgjørende rolle i europeisk politikk fremover. Det er derfor en viktig oppgave for norsk utenrikspolitikk å pleie et nært forhold til Tyskland. Dette er bakgrunnen for at Utenriksdepartementet i samarbeid med en rekke norske institusjoner og organisasjoner de siste årene har gjort en særlig innsats for å bygge ut forbindelsene.

Besøket av den tyske forbundspresidenten gir oss en god foranledning til å drøfte hvorledes vi kan utvide vår kunnskap om Tyskland og skape en større bevissthet om betydningen av å utvikle forbindelsene på nær sagt alle områder. Utenriksdepartementet støtter opp om et større seminar om tysk politikk i høst. Dessuten vil vi i september i år, sammen med norske og tyske historikere, organisere et historikerseminar i Oslo som skal se på helheten i de historiske forbindelsene.

Disse tiltakene bør følges opp av en systematisk oppbygging av en norsk Tysklands-kompetanse. Det er i den anledning gledelig at det er en økt interesse for det tyske språk. Vi kan bygge på den viktige kunnskapen tusenvis av norske Tysklands-studenter har brakt med seg hjem i etterkrigstiden, og som næringslivet i stor utstrekning har bygd på. Her må vi også kunne trekke på det verdifulle arbeidet som gjøres av andre institusjoner, som Goethe-instituttet og universitetene.

De fem nordiske landene har gått sammen om å bygge et stort ambassadekompleks i Berlin som også omfatter et «Nordens Hus». Det sier noe om den betydningen vi i Norden tillegger utviklingen i Tyskland. Berlins nærhet til de nye demokratiene i øst bringer dagens europeiske utvikling tettere inn på livet av et land som står sentralt i utformingen av det fremtidige Europa. Regjeringen vil gjøre sitt til at dette blir foranledningen til et mer systematisk og langsiktig arbeid for å videreutvikle de norsk-tyske og nordisk-tyske forbindelsene i det nye Europa.

” Vi må være ærlige og spørre oss selv om kunnskapen om vår viktige allierte og samarbeidspartner i sør er blitt hengende etter ”